

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد بندرعباس

دانشکده: علوم انسانی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

رشته: حقوق جزا و جرم شناسی

عنوان:

کرامت انسانی در دادرسی های کیفری (مطالعه تطبیقی آئین دادرسی

کیفری فقه و اسناد بین الملل)

استاد راهنما:

دکتر ابوذرسالاری فر

نگارنده:

طاهره پایداره

زمستان ۱۳۹۷

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تاییدیه هیات داوران جلسه دفاع

از این پایان نامه در تاریخ ۱۳۹۷/۱۱/۱۰ با حضور اساتید راهنما، مشاور، داور در دانشگاه آزاد اسلامی واحد بندرعباس با موفقیت دفاع به عمل آمد و مورد تایید قرار گرفت.

نام و نام خانوادگی دانشجو: طاهره پایداره

رشته: حقوق جزا و جرم شناسی

عنوان پایان نامه: کرامت انسانی در دادرسی های کیفری (مطالعه تطبیقی آئین دادرسی کیفری فقه و اسناد بین الملل)

ردیف	نام و نام خانوادگی	رتبه علمی	امضاء
۱-	دکتر ابوذری سالاری فر	استاد	
۲-	دکتر بهروز مجد زاده خاندانی	استاد	
۳-	دکتر سید عبدالجبار هاشمی	استاد	

دانشگاه آزاد اسلامی واحد بندرعباس
تعهد نامه اصالت رساله یا پایان نامه

تاریخ :
شماره :
پیوست :

اینجانب طاهره پایداره مقطع کارشناسی ارشد نا پیوسته / دکترای حرفه ای / دکترای تخصصی در رشته: حقوق جزا و جرم شناسی در تاریخ ۱۳۹۷/۱۱/۱۰ از پایان نامه خود تحت عنوان: کرامت انسانی در دادرسی های کیفری (مطالعه تطبیقی آئین دادرسی کیفری فقه و اسناد بین الملل) با کسب نمره..... و درجه سه درجه دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم.

۱) این پایان نامه / رساله حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست مربوطه ذکر و درج کرده ام.

۲) این پایان نامه / رساله قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳) چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴) چنانچه در هر مقطعی زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را می پذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضاء:

به نام خدا

مشور اخلاق پژوهش

یاداری از خداوند سبحان و اعتماد به این که عالم محضر خداست و همواره ناظر بر اعمال انسان و به منظور پاس داشت مقام بلند دانش و پژوهش و نظریه‌ایست جایگاه دانشگاه در اعتدای فرهنگ و تمدن بشری، مادی‌انگیزان و اخصاء بیات علمی و اصدای دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می‌گردد اصول زیر را در انجام فعالیت‌های پژوهشی مد نظر قرار داده و از آن تخلفی نکنیم:

- ۱- اصل حقیقت‌جویی: تلاش در راستای پی‌جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از حرکت پنهان‌سازی حقیقت.
- ۲- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهش‌یگان (انسان، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.
- ۳- اصل مالکیت مادی و معنوی: تمهید به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه همکاران پژوهش.
- ۴- اصل منافع ملی: تمهید به رعایت مصلح ملی و در نظر داشتن پیشبرد و توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش.
- ۵- اصل رعایت انصاف و امانت: تمهید به اجتناب از حرکت جانب‌داری غیر علمی و حفاظت از اموال، تجهیزات و منابع در اختیار.
- ۶- اصل رازداری: تمهید به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد، سازمان، کشور و کلیه افراد و نهادهای مرتبط با تحقیق.
- ۷- اصل احترام: تمهید به رعایت حریم و حرمت و انجام تحقیقات و رعایت جانب‌تد و خودداری از حرکت حرمت‌شکنی.
- ۸- اصل ترویج: تمهید به رواج دانش و اشناء نتایج تحقیقات و انتقال آن به همکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.
- ۹- اصل برانت: التزام به برانت‌جویی از حرکت رفتار غیر حرفه‌ای و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به مثابه‌ای غیر علمی می‌آیند.

به پدر عزیز و مهربان و خداکارم و
مادر لوسزم که همواره در این راه یار و یاورم بوده اند.

باساس از جناب آقای دکتر ابوزمیر فر
که بعنوان استوار بهنام دین این پایان نامه تحسیر را به نامی و ارشاد نموده اند.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	چکیده:
	فصل اول:
۲	مقدمه
۴	۱-۱: بیان مسأله
۶	۲-۱: سوابق مربوط
۸	۳-۱: سؤال اصلی و فرضیه
۸	۴-۱: فرضیه:
۸	۵-۱: اهداف تحقیق
۹	۶-۱: جنبه نوآوری تحقیق
۱۰	۷-۱: روش تحقیق
۱۰	۸-۱: فصول تحقیق
	فصل دوم:
۱۱	کرامت انسانی
۱۲	۱-۲: مفهوم کرامت انسانی
۱۳	۲-۲: اصطلاح کرامت انسانی
۱۳	۳-۲: تعریف حقوقی از کرامت انسانی
۱۵	۴-۲: مبانی نظری کرامت ذاتی انسانی
۱۵	۵-۲: نظریه حقوق فطری یا طبیعی
۱۷	۶-۲: حقوق مدنی و آزادیهای سیاسی
۳۱	۷-۲: محدودیتهای مربوط به حقوق و آزادیهای اساسی
۳۵	۸-۲: قوانین و مقررات عادی
۳۵	۹-۲: انعکاس برخی حقوق و آزادیها در قوانین عادی
۳۸	۱۰-۲: برخی از نهادهای قانونی در زمینه نظارت بر حقوق افراد ملت در قانون اساسی
۴۰	دیوان عدالت اداری
۴۱	سازمان بازرسی کل کشور

فصل سوم:

- ۴۴..... کرامت انسانی در حقوق کیفری با گذری به اسناد بین الملل
- ۴۵..... ۱-۳: حقوق کیفری.....
- ۴۵..... ۲-۳: جایگاه حقوق کیفری.....
- ۴۶..... ۳-۳: محتوای حقوق کیفری و موضوع های مختلف احکام آن.....
- ۴۶..... ۴-۳: حقوق کیفری عمومی.....
- ۴۷..... ۵-۳: حقوق کیفری اختصاصی.....
- ۴۷..... ۶-۳: آئین دادرسی کیفری.....
- ۴۸..... ۷-۳: علم اجرای احکام کیفری (کیفرشناسی).....
- ۴۸..... ۸-۳: حقوق اسناد بین الملل.....
- ۴۸..... ۹-۳: جایگاه و نقش کرامت انسانی در حقوق کیفری.....
- ۵۰..... ۱۰-۳: کرامت انسانی و مشروعیت نظام عدالت کیفری.....
- ۵۱..... ۱۱-۳: کرامت انسانی و جهانی شدن حقوق کیفری.....
- ۵۳..... ۱۲-۳: جایگاه کرامت انسانی در حقوق کیفری ایران.....
- ۵۳..... ۱۳-۳: قانون آیین دادرسی کیفری و حقوق شهروندی.....
- ۵۵..... ۱۴-۳: قانون تشکیل دادگاه های عمومی و انقلاب (۱۳۷۳).....
- ۵۷..... ۱۵-۳: آثار و مقتضیات کرامت انسانی در حقوق کیفری.....
- ۵۷..... ۱۶-۳: تعریف شکنجه و ممنوعیت آن.....
- ۵۸..... ۱۷-۳: ممنوعیت اعمال مجازات های خود سرانه.....
- ۵۹..... ۱۸-۳: جایگاه و نقش کرامت انسانی در حقوق کیفری اسناد بین الملل.....
- ۶۱..... ۱۹-۳: جایگاه و نقش کرامت انسانی در تحولات حقوق کیفری اسناد بین الملل.....
- ۶۴..... ۲۰-۳: کرامت انسانی در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.....

فصل چهارم:

- ۶۶..... بررسی و مقایسه اصول کرامت انسانی در فقه و اسناد بین الملل.....
- ۶۷..... ۱-۴: قضاوت و آداب و عملکرد قضات بر مبنای کرامت انسانی در فقه و اسناد بین الملل.....
- ۶۹..... ۲-۴: صفات قاضی و آنچه که مناسب قضاوت می باشد.....
- ۶۹..... ۳-۴: شرایط قاضی.....
- ۷۰..... ۴-۴: نقش قضات در کرامت انسانی.....

- ۴-۵: شرایط دعوی جهت استماع توسط قاضی..... ۷۳
- ۴-۶: تطبیق و بررسی اصول مهم کرامت انسانی در فقه و اسنادیین الملل و حقوق..... ۷۶
- ۴-۷: رعایت مساوات..... ۷۶
- ۴-۸: رعایت بی طرفی قضائی..... ۷۷
- ۴-۹: رعایت حقوق متهم..... ۷۷
- ۴-۱۰: استماع اظهارات طرفین..... ۷۸
- ۴-۱۱: یکسان نگری در دادگری..... ۷۸
- ۴-۱۲: مساوات در اجرای حکم..... ۷۹
- ۴-۱۳: حق بهره مندی از وکیل..... ۷۹
- ۴-۱۴: حق داشتن وکیل در قوانین شکلی ایران..... ۸۱
- ۴-۱۵: حق واخواهی برای متهم غایب..... ۸۲
- ۴-۱۶: حق واخواهی از احکام در قوانین شکلی..... ۸۴
- ۴-۱۷: اصل برائت در فقه و حقوق- آثار و نتایج اصل برائت و استثناء برآن..... ۸۵
- ۴-۱۸: قوانین ملی..... ۸۵
- ۴-۱۹: آثار و نتایج اصل برائت..... ۸۷
- ۴-۲۰: رعایت کرامت انسانی در مبحث شهادت..... ۸۸
- ۴-۲۱: شرایط شاهد در فقه و اسنادیین الملل..... ۸۹
- ۴-۲۲: کرامت انسانی در رجوع از شهادت..... ۹۰
- ۴-۲۳: کرامت انسانی در نحوه اجرای حد زنا..... ۹۱
- ۴-۲۴: بررسی کرامت انسانی در فتاوی فقهی مقام رهبری در مبحث زنا..... ۹۲
- ۴-۲۵: رعایت کرامت انسانی در حد قذف در فقه و اسنادیین الملل..... ۹۵
- ۴-۲۶: شرایط قصاص..... ۹۸

فصل پنجم: نتیجه گیری

- نتیجه گیری..... ۱۰۲
- پیشنهادهات..... ۱۰۶
- فهرست منابع و مآخذ..... ۱۰۸
- الف: کتب..... ۱۰۸
- ب- منابع فقهی..... ۱۱۳
- ج- قوانین..... ۱۱۴

چکیده:

پژوهش حاضر باهدف بررسی کرامت انسانی در دادرسی های کیفری (مطالعه تطبیقی آئین دادرسی کیفری فقه و اسناد بین الملل) انجام شده است. انسان بعنوان اشرف مخلوقات و بر دوش کشنده بار امانت الهی دارای کرامت و شرافت ذاتی است که از بدو خلقت، خداوند سبحان در انسان ها به ودیعه گذاشته و شارع مقدس سعی در حفظ این کرامت داشته است. در تعالیم اسلامی از قرآن کریم تا فقه و اسناد بین الملل این کرامت و شرافت همواره گوشزد و تکلیف به حفظ آن شده است، خداوند متعال هدف بعثت انبیاء را اجرای قسط (عدالت) بیان نموده و انسان در محوریت این عدالت قرار دارد و یکی از مصادیق بارز اجرای عدالت، توجه به این کرامت ذاتی در روند رسیدگی قضائی می باشد. بر همین اساس رعایت کرامت انسانی در حقوق یک حق است که عدم رعایت آن، عدالت کیفری را خدشه دار می سازد. در همین راستا هدف اصلی این بررسی کرامت انسانی در دادرسی های کیفری (مطالعه تطبیقی آئین دادرسی کیفری فقه و اسناد بین الملل) و اثبات این فرضیه ها می باشد که در فقه و اسناد بین الملل اولاً رعایت کرامت انسانی یک حق است، ثانیاً جهت تحقق این حق راهکارهایی از قبیل ممنوعیت شکنجه، عدم تبعیض دادرسی، داشتن حق وکیل، رعایت بی طرفی از سوی قضات ارائه گردیده و ثالثاً مواردی مانند بطلان اقرار شکنجه به عنوان ضمانت اجرا در جلوگیری از نقض رعایت کرامت انسانی در نظر گرفته شده است. این تحقیق بر پایه مطالعات کتابخانه ای و به شکل نظری صورت گرفته است و از مهمترین یافته های آن می توان به این نکته اشاره نمود که در حقوق ایران مواردی به چشم می خورد که کرامت انسانی رعایت نمی گردد و با فقه و اسناد بین الملل خصوصاً در اجرای حدود، دادرسی و بازداشت ها منطبق نمی باشد.

واژگان کلیدی: کرامت انسانی، حقوق کیفری اسناد بین الملل

مقدمه

بدون تردید باید به این نکته اذعان داشت که توسعه مفاهیم و معیارهای حقوق بشر و آزادیهای اساسی افراد و رعایت تدابیر و تضمین های آن به ویژه در دادرسی های کیفری از آشکارترین نشانه های مدنیت هر جامعه از جوامع بشری و از بارزترین شاخص های توسعه حقوقی و قضایی آن بشمار میرود. تکریم مقام و تعظیم شأن و شخصیت انبای بشر مستلزم رعایت اینگونه مفاهیم و معیارها یا تدابیر و تضمین ها است. علم حقوق به معنای خاص آن به آگاهی عالمانه از مقررات الزام آور اجتماعی کیفیت و حداکثر، چگونگی وضع این قوانین محدود است؛ اما در معنای عام، دیگر آگاهی عالمانه مرتبط با این مقررات (مانند تاریخ حقوق، فلسفه حقوق، آیین استنباط حقوق به عنوان یکی از شاخه های مهم علوم انسانی، اجتماعی، مفهوم عام آنست علم حقوق با شاخه های علوم اجتماعی - انسانی و با شاخه های علوم طبیعی و ریاضی ارتباط دارد. چگونگی این ارتباط، بسته به میزان اشتراک در موضوع و نیز نوع نظام حقوقی، متفاوت است. استفاده از این علوم در همه نظامهای حقوق در مرحله دادرسی و اجرا نزدیک و همانند است؛ اما در مرحله قانون گذاری، بسته به نوع نظام حقوقی، متفاوت است. مثلاً در نظام های حقوقی مبتنی بر مکتب حقوق طبیعی، از علوم عقلی و تا حدودی روان شناسی، بیشتر از علوم دیگر استفاده می شود. اصلی ترین و مهمترین موضوع قواعد حقوقی، حق است و در علم حقوق مفهوم اساسی به شمار می رود. حقوقدانان تعاریف متعددی از حق کرده اند، از جمله این که حق عبارت است از توانایی و سلطه شخص بر خود یا دیگری یا یک شیء، به گونه ای که نظام حقوقی این سلطه را برای او به حمایت از آن ملزم می سازد. فقها در تعریف حق بیش تر بر مفهوم سلطه تأکید کرده و نسبت حق را با مفاهیم حکم و تکلیف بیان نموده اند. در منابع فقهی و حقوقی، حق از جنبه های گوناگون تقسیم شده است، از جمله این حقوق، رعایت کرامت انسانی است چرا که کرامت انسانی، امنیت و آزادی اساس و پایه حیات جامعه انسانی است تا بر اساس آن افراد بتوانند:

اولاً؛ با عزت و سربلندی، از مجموعه مواهب طبیعی که در اختیارشان است، بطور مساوی برخوردار شوند. ثانیاً؛ نسبت به حفظ جان، حیثیت و حقوق مادی و معنوی خود بیم و هراسی نداشته باشند. ثالثاً؛ بدون دغدغه خاطر، استعدادهای خویش را، در حدود مقدرات جامعه مورد نظر، بکار اندازند و تمایلات و تمنیات خویش را ارضاء نمایند. در میان آموزه های دینی، دین مقدس اسلام، بعنوان کاملترین دین آسمانی، بیشترین تأکید را بر رعایت حرمت و کرامت انسانی دارد. در جای جای تعالیم الهی این دین، دستورات و تأکیدی را هم در نصوص و هم در سنت قولی و عملی به وضوح مشاهده می کنیم. بدون تردید در فرآیند رسیدگی در محاکم و مراجعات مردم به نهاد قضایی بعنوان شاکی با متهم، شاهد و ... دین اسلام برای محفوظ ماندن کرامت و عزت انسانی (خلیفه الله) احکام و دستوراتی دارد که نمونه هایی از آن در متون قانونی یافت می شود. این آرمان مشترک انسانی، پس از گذر از معبر پرفراز و نشیب تاریخ و انقراض تدریجی حکومت های تباهاکار جباران، از برکت رشد فکری توده ها، امروزه تحت عنوان «اصول اساسی کرامات انسانی» جلوه جهانی به خود گرفته و فرهیختگان، برای بازیافت و اعتلای آن به زبان مشترک رسیده اند. فقه ارزشمند به خوبی این اصول را پیش بینی و مورد تأکید قرار داده است و حتی مقرراتی را آورده که در مقایسه با دیگر نظام های حقوقی بی نظیر است. نظام حقوقی ما نیز با الهام از اندیشه های ناب فقه اسلام به کرامات و شخصیت انسان اهمیت ویژه ای قائل شده است هر چند که تا حد ایده آل هنوز فاصله هست ولیکن پیش بینی و اهمیت به کرامات انسانی در فقه و حقوق شیعه ستودنی است که ما این موضوعات را به صورت مفصل با تطبیق و مقایسه در متن پژوهش مورد کنکاش قرار داده ایم.

۱-۱: بیان مسأله

مهمترین شاخص های کرامت انسانی در سیاست کیفری، حذف مجازات های خشن و غیر انسانی و جایگزین کردن مجازات های انسانی و متناسب می باشد. در کنار بلایای طبیعی، یکی از خطراتی که همواره زندگی بشر را به چالش کشیده است؛ جرم و انحراف از قوانین و مقررات اجتماعی می باشد. بشر برای مقابله با این پدیده در طول تاریخ به راه حل های مختلفی متوسل شده که یکی از متداول ترین این راه حل ها، پاسخ کیفری به پدیده مجرمانه بوده است. خصوصیت اساسی این نوع پاسخ به پدیده مجرمانه بهره گیری از ابزار کیفر در آن می باشد. مجموعه تمام پاسخ های کیفری و غیر کیفری به پدیده مجرمانه سیاست جنایی نامیده می شود که مشخصا پاسخ های کیفری در آن را، سیاست کیفری می نامند. کیفر واکنشی است که به طور ذاتی با درد و رنج همراه است و تمامیت جسمانی و روانی انسان را در بر می گیرد. انسانی که فارق از رنگ و نژاد و طبقه، به جهت داشتن توانایی تعقل و اندیشه و قدرت انتخاب و آزادی اراده و جبهه و نفخه الهی به طور فطری و یکسان با دیگر انسانها دارای شرافت و حیثیتی است که جزء ذاتی و لاینفک وجود اوست و به هیچ عنوان از او سلب نمی شود. بنابراین در اینجا است که رابطه کیفر و کرامت انسانی نمایان می شود به این صورت که در تعیین و اجرای آن باید یکسری حداقل هایی را در خصوص مجرم رعایت نمود و از اعمال رفتارهایی که موجب هتک حرمت و حیثیت وی می شود؛ پرهیز نمود، سیاست کیفری بنیان کلیدی تنظیم قوانین کشور و مهندسی کیفری عکس العمل مناسب در برابر جرم و مجرم و نحوه برخورد موفقیت آمیز در مواجهه با جرم و کیفر می باشد. برای اینکه این سیاست کیفری همزمان کارآمد، عادلانه و انسانی باشد؛ لازم است در پیش بینی و اجرای ضمانت اجراهای

کیفری متناسب با تنوع جرایم، گوناگونی مجرمان و تفاوت شرایط ارتکاب بزه از انواع مختلف مجازاتها بهره جوید و همواره هدف اصلی سیاست کیفری برتر را که برقراری عدالت در حد مطلوب و اصلاح و بازگرداندن مجرمان به جامعه می باشد را مدنظر قرار دهد. ضرورت رعایت کرامت انسانی در سیاست کیفری کرامت مدار ما را به کارآمدی این سیاست می رساند. احترام به کرامت انسانی یکی از شاخص های اصلی هر نوع سیستم کیفری به شمار می رود. در سیاست کیفری به لحاظ خصوصیت سرکوبگری انسانی وجود دارد. برای اجتناب از این خطر، بایستی سیاست کیفری به تبیین الگوها و ضوابط و اهداف خود در راستای احترام به کرامت انسانی بپردازد. به عبارت دیگر، سیاست کیفری زمانی خواهد توانست کرامت مداری را رعایت کند که در تمام مراحل و مولفه های خود شامل مرحله جرم انگاری تعیین و اجرای مجازات ها و دادرسی کیفری، کرامت انسانی متهم و بزه دیده را رعایت نماید. به دلیل اهمیت و نقش محوری این موضوع، فلاسفه، حقوقدانان و دیگر اندیشمندان از جنبه های مختلف به مطالعه آن پرداخته اند. فلاسفه و علمای اخلاق و عرفان جنبه های فلسفی و اخلاقی و عرفانی کرامت انسانی را مورد بررسی قرار داده اند. حقوقدانان نیز تحت تأثیر اندیشه ها و دیدگاه های آنان، مسأله کرامت انسانی را در قلمرو بحث های حقوقی مورد مطالعه قرار داده اند. اما آنچه به عنوان چالش در این پایان نامه به طرح آن پرداخته می شود، چگونگی اعمال اقدامات محدود کننده یا سالب آزادی و نیز ورود به حریم خصوصی افراد، توسط مقامات قضایی یا تحت نظر آنان در تحقیقات مقدماتی دادرسی کیفری و مراحل کیفری فقه و اسناد بین الملل می باشد که، می بایست این اقدامات با کرامت انسانی در تعارض نبوده و همواره این حقوق را برای افراد در نظام قضایی کیفری حفظ و مصون از تعرض نگاه دارد. اما نکته قابل تأمل اینجاست که

چگونه می توان آزادی را محدود یا سلب نمود و به حریم خصوصی افراد وارد شد، در حالی که بتوان کرامت انسانی را هم حفظ نمود؟ و سایر افراد شرکت کننده در رسیدگی کیفری همچون بزه دیده، شاهد و مطلع را مورد حمایت قرار داد و ضابطین و مقامات دادسرا باید چگونه و چه راهکاری برای حمایت کرامت مدار افراد بکار بندند و قانون جدید آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ و اصلاحات آن در سال ۱۳۹۴ چه پیش بینی هایی برای حمایت از افراد بکار بسته و در این زمینه چه تحولاتی داشته است؟ و سوالات دیگر که سعی شده در این پژوهش مورد تحقیق و بررسی قرار گیرد

۱-۲: سوابق مربوط

رعایت کرامت انسانی در حقوق هر چند ریشه در تعالیم آسمانی داشته و در ادبیات دینی بویژه دین مقدس اسلام تأکید فراوان بر آن شده است مانند ممنوعیت شکنجه در هنگام اخذ اقرار، عدم تعیین کیفرهای مخالف شأن انسانی، بی طرفی در هنگام قضاوت، احترام در گفتار و رفتار، ممنوعیت قضاوت و پیشداوری، اصل برائت و ...، اما به عنوان یک باب مستقل و تأسیسی جداگانه و دارای هویت چند دهه‌ای است که در ادبیات حقوقی جایگاه خود را پیدا کرده است، کتب مختلفی در این زمینه نوشته شده است اما هر کدام فقط به یک یا دو جنبه از این حق انسانی توجه نموده است و یا اینکه بیشتر به استناد اسناد جهانی و استانداردهای بین-المللی بویژه غربی نوشته شده اند و تحقیقی مستقل و جامع که بطور خاص به کرامت انسانی در آیین دادرسی شکلی در فقه و اسناد بین الملل نگارش یافته باشد یافت نگردید.

در بحث کرامت انسانی آثار متعددی از اساتید حقوق بالاخص اساتید دادرسی کیفری و دانشجویان حقوق کیفری وجود دارد که به صورت پراکنده در اثنای مطالب خود به موضوع

رعایت کرامت انسانی و دادرسی عادلانه پرداخته اند و یا جنبه خاصی از اصول دادرسی کیفری را مورد تحقیق قرار داده اند؛ مانند: کرامت انسانی در حقوق کیفری از اسماعیل رحیمی نژاد^۱، کرامت انسانی از حسین محمد نبی^۲، عامل کرامت انسانی در تفسیر مبانی مجازات های سالب حیات از مصطفی موسوی میر کلاتی^۳، حق بهره مندی از محاکمه عادلانه از محمود آخوندی^۴ و ... پایان نامه هایی هم در این زمینه جمع آوری شده اند اما عمده تألیفات در زمان حاکمیت قانون آیین دادرسی دادگاه های عمومی و انقلاب در امور کیفری مصوب ۱۳۷۸ و قانون تشکیل دادگاه های عمومی و انقلاب اصلاحی ۱۳۸۱ می باشد؛ مانند: تضمینات حقوق بشری تحقیقات مقدماتی دادرسی کیفری ایران و روسیه از زهرا حسامی^۵، حق دفاع متهم در آیین دادرسی کیفری و مطالعه تطبیقی آن از حسنعلی مؤذن زادگان^۶، ... و می توان گفت در حال حاضر تحقیقی جامع در رابطه با کرامت انسانی در تحقیقات مقدماتی با توجه به قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ وجود ندارد.

۱- دادرسی بی طرفانه که عنوان رساله دکتری مرتضی ناجی زواره بوده و بعداً به صورت

کتاب منتشر گردید.

^۱ - رحیمی نژاد، اسماعیل، «کرامت انسانی در حقوق کیفری»، انتشارات میزان، ۱۳۸۷.

^۲ - محمد نبی، حسین، «کرامت انسانی»، مجله وکالت، شماره ۳۲-۳۱، ۱۳۸۴.

^۳ - موسوی میر کلاتی، مصطفی، «عامل کرامت انسانی در تفسیر مبانی مجازات های سالب حیات»، مجله تعالی حقوق، شماره ۱۷-۱۶، ۱۳۹۱.

^۴ - آخوندی، محمود، «حقیقتهای محاکمه عادلانه»، مجله حقوقی دادگستر، شماره ۲۷، ۱۳۷۸.

^۵ - حسامی، زهرا، «تضمینات حقوق بشری تحقیقات مقدماتی دادرسی کیفری ایران و روسیه»، (پایان نامه کارشناسی ارشد)، دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه علامه طباطبائی، ۱۳۸۷.

^۶ - مؤذن زادگان، حسنعلی، «حق دفاع متهم در آیین دادرسی کیفری و مطالعه تطبیقی آن»، (رساله دکتری)، دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۷۳.

۲- حسینقلی حسینی نژاد در کتاب حقوق بشر اسلامی، سید محمد قاری، سید فاطمی در کتاب حقوق بشر در جهان معاصر (دو جلد)، و سید محمد هاشمی در کتاب حقوق بشر نگاهی گذرا به این مسئله انداخته اند.

۳- در کتاب تحلیل فقهی حق در محاکمه عادلانه نوشته رحیم نوبهار، دادرسی در حقوق اسلامی نوشته محمد حسین ساکت در قسمتهایی به لزوم رعایت کرامت انسانی و مصادیق آن در رسیدگی در محاکمات دادرسی و تاریخچه بحث در اسلام پرداخته شده است.

۴- در کتابهای آئین دادرسی کیفری هم بعضاً اشاراتی ضمنی به بحث وجود دارد.

۳-۱: سؤال اصلی و فرضیه

چگونه می توان اقدامات محدود کننده، سالب حقوق، آزادی و نقض حریم خصوصی را ضمن حمایت از کرامت و حیثیت اشخاص در مراحل کیفری فقه و اسناد بین الملل اعمال نمود؟

۴-۱- فرضیه:

اقدامات محدود کننده، سالب حقوق، آزادی و ورود به حریم خصوصی تنها در صورت پیش بینی جزئیات اقدامات در قانون دادرسی کیفری و اعمال آن توسط قضات و ضابطان دادگستری، ضمن لحاظ ضمانت اجرای کافی انتظامی، کیفری، مدنی و بطلان تحقیقات، موجب تضمین حمایت از کرامت انسانی در در مراحل کیفری فقه و اسناد بین الملل می باشد.

۵-۱: اهداف تحقیق

اهداف این پژوهش به طور خلاصه عبارت است از:

(۱) تعیین و تبیین اصول و قواعد حاکم در تضمین حقوق و آزادی های اساسی بشر و

کرامت انسانی در مراحل کیفری فقه و اسناد بین الملل.

۲) تبیین مزایا و معایب قوانین حاکم در مراحل کیفری فقه و اسنادبین الملل در رابطه با اصل کرامت انسانی.

۳) بررسی ضمانت های اجرا در صورت نقض کرامت انسانی در مراحل کیفری فقه و اسنادبین الملل.

۴) ارائه پیشنهاد هایی جهت کارآمد تر کردن سیستم دادرسی کیفری در رابطه با حفظ حقوق و کرامت انسانی افراد در مراحل کیفری فقه و اسنادبین الملل.

۱-۶: جنبه نوآوری تحقیق

چگونگی اعمال اقدامات محدود کننده یا سالب آزادی و نیز ورود به حریم خصوصی افراد، توسط مقامات قضایی یا تحت نظر آنان در تحقیقات مقدماتی دادرسی کیفری و مراحل کیفری فقه و اسنادبین الملل، موضوعی جدید و قابل توجه می باشد و از این جهت، پژوهش مزبور کاری نو محسوب می گردد.